

Muhammad Berrada* buru moztuaren kontakizuna

JULIAN PEÑA

Nire odola isuri zen espaloi gainera. Nire burua, sable zorrotz batek moztuta bezala, banandu zen gorputzetik. Jasanezina egin zitzaidan nire gorpua asfalto gainean botata geratzea kamioi edo gurdi batek zapaltzeko. Neure eskuei aginduak ematen saiatu nintzen gorpua altxa zezaten. Baina konturatu nintzen eskuek ez zietela jada nire irizpidei men egiten. Arteriak eta zainek zirristadana ixurtzen zuten eta orbana hedatzen ari zen, aintzira gorri baten bozetoa burutzeko irrikan agian.¹

Ibiltariak bere bideari jarraitzen diote, haien begiek ez dute nire odol isuria ia-ia topatzen, zipristinak saihesten dituzte burua jiratu gabe. Agure bati entzun nion, oinak orban gorrian sartu eta bere abarkak zikindu zituela, marmarka: "Allah-engan baino ez botererik, ez indarrik".²

Nik ere ez nion neure hiltzaileari erreparatu ere egin, hain azkar gaintu ninduen pozak!, burua oraindik mugitzeko gai zelako, mihiak oraindik agintzen zuelako. Nire begiak azkar itzultzen ziren beren zuloetan. Nola portatu? Zer egin nezakeen neure buru moztuarekin, kuriosoek fenomenoaren bitxikeriaz ohartu eta burua gorpuarekin batera hilobi ixil batera bidal dezaten baino lehen?

Begiak bildu nituen. Neure izatetik geratzen zen gutzia puntu

---

* Marrokiarra, 1938an jaioa.

(1) Garaiko artista eta kritikoen jargoi intelektuala erabiltzen du hemen egileak.

(2) Zoritzarrean erabilitako esapidea.

bakar batean bildu nuen, "Nola praktikatu yoga" liburua aprobe-
txatuz; gero xuxurlatu nuen: "emaidazu hegal pare bat, Jauna,
urrun urrun ni eramateko, bizi nadin, egun bakar batez bada ere".

Azken hitza atera baino lehen, neure burua hasi zen altxatzen,
airean loka, hegalik gabe. Oihu egin nuen berehala: goaz hegoal-
dera!

Goitik Rabat gordezuloa iruditu zitzaidan, izurritegia, azeri
sarnaztoa, sable herdoildua, itxasoak murtikatzen duen dragoi
bat, erle gabeko erlauntza, harkaitza burusoil bat baino soilagoa...

Arnasa hartu nuen bitan. Masailak ziztatzen ninduen eguzkia-
ren beroak horditzen ninduen. Txori-aldra bat zeharkatu nuen:
ihes egin zuten, beraien eragin-esparruan haiekin leihatzen zen
gizaseme soinmotzaren bistan ikaratuak.

Itxaso atzean geratzen da airea ezohizko abiaduraz mozten
dudanean. Uzten dut begirada ingurutik; azpian dudan guztia kol-
pe batez ikusten dut, etzanda, laua, bihurtune eta sekreturik
gabe. Eta nire garaun-artean galdera honek jotzen du: "ei, buru
moztutako laguna, zer egingo duzu lehorreratzeko momentuan?"

Ahal nuen adina luzatu nuen hegalaldia, brankiak zabal-za-
balik, kiloka iresten dute nire lepoko zainetatik ateratako airea,
abiadura bikoiztuz. Hasi nintzen ulertzen Abbas Ibn Firnas-ek he-
gaz egiteko zuen erakarpen misterioitsua:³ lurretik urrundu beha-
rrean gaude, gure eguneroko bizitza bilau honen aldera irrika bi-
koizteko. Egunerokoak bere poesia berreskuratzen du, geure
ahalmenetan konfidantza osoaz egunero bizi garenean. Ez nuen
faltan neure gorputza, hegaz egin, aditu eta hitzegiteko gai
nintzen bitartean.

Sinest ieza dazue: burmuina argitu egiten da, adimenaren gar-
dentasuna bikoiztu egiten da, ulermena zabaltzen da zortasun-
ertzeraino. Hain botere iskanbilatsuek frogaketa eskatzen dute.
Lurreratuko naiz topatuko dudan lehenengo gizon-multzo ondoan,
izan dadila Jami'el Fnaa,⁴ ikuskizun-egile berritsuekin, ipuin-kon-
talari eta miragileekin eztabaidatzeko.

Buruak gainean birundaka, arreta biltzeko dundurioa sortu

(3) Ibn Firnas, Al-Andalus-ko jakintsua, 888. urtean hilda. Beira fabrikatzeko
prozedura asmatu bide zuen eta, luma- eta bikezko jantzi berezi baten bidez, hegaz
egitea ikertu zuen lehenbizikoa.

(4) Jami'el Fnaa, Marrakex-ko oso plaza ospetsua, turista eta kaleko artista mota
guztiak hemen biltzen dira. Zalantzarik gabe, Jami'el Fnaa bat dago munduan.

nuen. Harridura agertu zen aurpegietan; hatzak eta ahotsak altxatu ziren: "giza burua hegan!".

Jende nahasketa, jendarte guztiz aldakor eta askotarikoa, bildu zen nire inguruan. Ez nuen denbora galdu, hitza hartzeko gogo handia neukan:

Zuek dohakabeak, gaixoak, etsiak, errumesak, dena galdu duzuenok, beldurtiak, zapalduak, zain zaudenok, errealitytetik hitzetara ihesi zoaztenok, atso-hitzez zorutzen zaretenok. Egiek zuen ikusmena lainotzen dute, Antar eta Zaid-en txatxukeriaz⁵ horditzen zarete. Uak-Uak-ko herriarekin⁶ amets egiten duzue. Amets egiten duzue titi kozkortuetako neskato ederrekin, haien bularretatik grina gorria zurruputzen duzue, goseak, opresioak, zapalkuntzak izkutatutako lilura itzultzen dizuete...

Zuek dohakabeak, zuen atari herdoilduetan jotzera etorri naiz, zuen bihotz xehatuak astintzera, truka dezazuen ixiltasuna hizkuntzagatik, gauzak izendatzeari ekin diezaiozuen, hazten, aldatzen, zutuntzen diren fenomeno eta indarrak, mila besodun erraldoia besarkatzeari...

Hitzak nire ahoi zerizkion trumoi-hotsa bezain azkar eta trinkoak. Dena esan nahi dut, gorde nuen edo gerorako ahozkatu gabe utzia nuen guztia. Aldarrikatzen utzi ez zidaten guztia. Nire inguruan biltzen direnek harriduraz aditzen dute. Batzuek ez dute ondo ulertzen diodana, beste batzuek elkarri xuxurlatzen diote ozenki mintzatzen zaien munstroaz. Ikuskariegileak etorri ziren bere negozioa hondatu nuenez gero.

Haietako batek esan zuen:

- Dударик gabe estalkia galdutako plater hegalaria duk.
- Edo hitzaldi horietaz bete duten buru automatikoa.
- Edozein modutan ezin dugu onartu horrela iraindu eta laidotuak izaterik!

Agintea galdu baino lehen, aurrea hartu nion jendetzari:

- Zenbat langabetu daude zuen artean? Ziur nago zuek guztioak langabezia zaretela, turistak eta txibatuak salbu... Ez

(5) Antar eta Abu-Zaid epopeia herrikoietako heroiak baitira. Jami'al Fnac-n, aipatutako kaleko artistek haien abenturak erreizitatu ohi dituzte.

(6) Herri miragarria, "Mila gau eta gau bat" ipuin bilduman sarri aipatuta.

diozue inoiz zuen buruari galdetu nor zen zuen langabezia-
ren erantzulea? Zer dela-eta hainbeste zahartu zarete, adi-
naren lorean izanik? Atsokeriak eta kontakizunak gosari,
bazkari eta afaria dituzue, tripafesta honen erdian ogi-apu-
rrez, suge-garaunez eta katu gosehil eta kutsatutakoan oke-
laz elikatzen zarete.

Badakit enplegua eskatzeko manifestaldian parte hartu
duzuela...Egunkari nazionaletan 'berri lokalak' atalean irakurri
bainuen. Baina zein zen ondorioa? Errepide handi bat prestatzeko
kontratatu zintuztetela agindu dizute.⁷ Ez ote diozue zeuen bu-
ruari galdetuko non dagoen alde zuek eta errepide zabal horren
gainean kulunkatzen diren auto hegaldunen jabeen artean? Plaza
hau hildako bizidunetz betetako hilerria da. Atsegin al duzue pa-
per hori jokatzen jarraitzea? Herritar ontzat hartzen bai zaituzte,
zuen izenean gurtzen dute Jauna eta bere mesede eta oneginak
eskertzen dizkiote, ezkutu eta nabarian, bere borondateari men
egiten diozue. Gustora zaude lur aberats eta emankorrean doha-
kabe bizitzen. Transmittitu zaigu, Sajlab, Majlab-en semeagandik
jasoa, eta honek Zintaj, Poztipi-ren semeagandik jasoa, zeinek ho-
rrela esaten zuen: "arabiar gizon bat jaiki zen amets atseginez
betetako lo batetik, eta gosalorduan bi urteko kameilukume, ama-
ri kendua hartu zuen, goizerdi arte itxoin zuen, eta berrogei oi-
lasko, behi-koipean frijituak jan zituen, bi zahagi ardo edan zituen
eta eguzkitan lotan geratu zen eta hil zen. Bere Jauna aurkitu zuen,
ase, hordi eta egarri gabe". Zuek, ordea, oh dohakabeok, zuentzat
zuzenak dira Al-Tirmizi-k kontatzen duena, Abi Darda-rengandik
jasoa: "Nire herriaren onena hasieran eta atzenean dago, eta er-
dian uherra".⁸ Zuek erdiko uherra zarete...

Deiadarra igo zen: Buru moztu horrek mugak pasatu ditu! Zo-
riontsuak gaituk gu geure zoritxarrean, zer doakaio berari gure
penak iratzarri eta gure zauriak berpizteko? Non dira egungo
agintarien espioiak? Zergatik ez dute liskar⁹ ereile hau salatzen?

(7) Hitzaldia egoera erreal bati dagokio. Ipuina idatzita dago 1980 "gose isti-
luen" ondoren.

(8) Izen berezi hauetan eta estilo orokorrean egileak profetaren esanak biltzen
dituzten ixtorio zaharrak (hadiz) antzeratzen ditu. Berezkoa denez, igorleen kate osoa
ematen da, asonantzia bilatzen. Hadiz-en irakaspenek Koranarena biribiltzen dute.

(9) Hitz honek erlijio kutsua dakar. "Fitra", "liskarrak", musulmanen historian
lehenengo gerra zibila gogorazten du, Kalifaren ondorengoa aukeratzeko, eta
komunitatearen aurkako hoben handitzat jo zuten.

"Momentuz uzten ziotek, barruan duen guztia huts dezan, ea bere kabuz ari den ala esku arrotzak bidali eta doktrinatu zuen segurtatzeko", baten batek moztu zuen ziurtasunez. "Baina, ez duk beldur, moztu ziotek lepoa eta, hala ere, gauza zuzenak aldarrikatzen ari duk... Behintzat ez zioz gezurrik", beste ahots batek.

Bueltaka nindoan talde erdian, aurpegiak aztertzen, irrifarritsu, pozik. Iratzarri bainituen lozorrotik, eztabaida eta tirabira eragin izan nituen, aire ezohikoak entzunarazi haien belarrietan. Bat batean masa apartatu zen sare handi bati leku uzteko. Burdinezko kirten luze bati erantsia, suhiltzaileek zeramatena, eta herrizainek inguratzen zuten. Barre zantzoka egin nuen nire gainera abailtzen zen sareari begira. Ez nintzen ihes edo aurka egiten saiatu.

Harritu egin ziren nire erantzunik ezaz. Ahotsak altxatu ziren. Kasua are zirrargarriago bihurtu zen. Beren harridura luzatu zen elkarri aholkua ematean. Ekintzaren erantzuleari entzun nion esaten: "Ez ukitu zuen eskuekin, agian, substantzia pozoitsu edo lehergarririk badauka. Sartu kaiola barruan auzitegira eramateko".

Suhar nengoen burdinezko kaiola gainetik begira, suhiltzaileen soinen gainean andetan eramana. Kuxkuxero-saldoa nire jarragoren atzekik abian jarri zen, herrizainek haiek uxatzeari ekin zioten. Garrasi egin nuen indar guztiaz: Ondo segi. Gogora ezazue Sajlab, Majlab-en semeak kontatzen zuena. Galdatu zor zaizuen bildoski, oilaskoa, ardo goxoa eta plazer pozgarria. Ausartu zaitzte besteei eta zuen buruari galderak egitera.

"Utz iezaiozue hitzegiten... Hitzegiten duenak ez dik legea hausten... Talde handia bildu baitzuen... Noiztik da jauregia hitzen beldur?", erantzun zuten marmarreko ahotsek.

Auto handi baten barrura desagertu baino lehen esan nuen: Eska ezazue prozesu publikoa izan dadila.

Egungo gobernariaren etxean nire egoera koropilatsua zela garbi geratu zen, zer esan ez zekitela zeuden adituak, aholkulariak, epaileak. Ez zitzaizkien laguntzarik textuak, ez maltzurkeria, ez metodo bortizik.

Hiri-arduraduna sartu zen setazko eskularru zuriak ipinita. Duintasun eta diplomazia itxura eginez, galdetu zidan:

— Ez ote da hori probokazioa, buru moztutako gizona? Urrunetik etorri zara jendea artegatzeko haiek esnatzeko zeure

ametsak eta zeure zorakeria gorria kontatuz. Ez ote duzu legea ezagutzen?

Ez nuen elkarrizketa luzatu nahi eta esan nion zorrotz:

- Neure gorpu bila etorri naiz, hegoaldean zegoela esan baitidate.
- Zurekin amarruek ez dute baliol, zure adimendu-maila hain altua izanik, Jami'el Fnaa-ko zure bueltei buruzko txostenek jakinarazi didaten bezala.
- Masak liluratzen nau: bere baitan zerbait miragarria gortetzen duen maskortzat hartu dut beti. Zergatik gura duzu haiek langabeziaren erdilotan segitzea? Mihia baino ez zitzaidan geratzen. Esan nuen ea, ikus dezagun noraino gai den okela puska hau:
- Suarekin jolasean ari zara.
- Badakizu heriotza nigandik pasatu dela ezer lortu gabe.

Gizon gazte dotore batek sarrera azkarra egin eta zerbait xuxurlatu zion egungo agintariaren belarrira. Honek nigana berriro zuzenduta:

- Zerbait berezia eskatu nahi duzu?
- Entzulegoa nahi nuke jendeari hitzegiteko.
- Eskaera ez onartua. Epaituko zaitugu.
- Suposatzen da hildakoen artean nagoela.

Berehala egin zuen irribarre, konponbide aproposa topatu balu bezala.

- Kasu horretan, hildako epaile bat deituko dugu zu epai zaitzan.

Geratu nintzen bakarrik kaiolan itxoiten. Noizbehinka heltzen ziren deiadarren oihartzunak: Gora buru moztutako gizona!

Ez dakit zenbat denbora egon nintzen erdilotan. Ireki nituen begiak izututa, kaiolara zuzendutako proiektoreek botatzen zituzten argi-izpi gordinetan murgilduta. Etengabeko urratsak; handizki andana kontaezin batek, bere jantzi eta kondekorazioetan dirdiratsu, betetzen du aretoa. Irribarre bera, hotz eta kezkatua, egungo agintariaren aurpegiaren gainean. Jarraitu nuen haiei lasai begira. Pixkat geroago, ahots ozen bat altxatu zen aldarrikatzeko:

- Belbagdadi baja txit agurgarria, bere etzatokitik maileguan

hartu dugu buru moztutako gizonaren kasuan ebaki dezan.¹⁰

Gustatu zitzaidan ideia. Barre egin nuen arinduraz. Behintzat, badakite nola menperatu beren ahultasuna. Arbasoen jakinduria haien adimendua baino indartsuagoa da. Ez dago gaizki. Ikus dezagun zer esango duen jauregiko jakintsuak.

Ez dakit zer kontatu dioten nire krimenari buruz. Eta ez dut ezinezkotzat jotzen zerrendari erantsi diotela bere seme traidore hura independentzia egunean txikitu izana. Erne nengoen, burubelarri. Hain erne non ezin nintzaion berriro eztabaida edo ironiaren jolasari lotu. Hegaz egiteko gura itzuli zitzaidan eta zerbaiz damu hartu nuen itzuri ez eginaz arriskua sentitu nuenean.

Lisatu egin zuen bizarra Belbagdadi bajak, eta bere hatzamarrek nahasten zituzten ile zuriak, harroxko bazirudien jauregiri eskaintzen zion laguntzagatik independentziaz gero. Azkenean epaia ahozkatu zuen ziurtasunez: "Gorpua oraindik eskura duzue-nez gero, itzul iezaiozue burua gorpuari eta moztu mihia!"

Oharra: Bukatu egin da buru moztutako gizonaren istorioa. Suposatzen da mihi moztutako gizonaren istorioak jarraitzen diola. Hala ere, azken eskarmentu hau oso eskarmentu arrunta da, denok bizi izan dugun eta oraindik bizi duguna. Eta ez dago han ezer berezirik edo errepikatzea galeraziko lukeenik. Barkaiguzue.

(10) Belbagdadi, Marrakex-ko gobernaria, tiranoa, botere kolonialaren laguntzaile harturik, herririk gorrotatzen zuen. Independentzia egunean, mendekatzearren, bere semea hiltzeraino ostikopetu zuten.